

3. ARAYIŞ TOPLANTISI RAPORU – AĞUSTOS 2017

TÜSES'in Toplantılardan Beklentisi

Türkiye sıkıntılı bir süreçten geçmektedir. Bu toplantılarda ülkenin sorunlarının çözümü için çaba sarfeden ancak bugüne kadar bir araya gelememiş farklı bakış açıları ve siyasal görüşteki bireylerin bir araya gelmesi, bu sayede ülkenin normalleşmesi için neler yapılabileceği, nasıl yapılabileceğinin konuşulması amaçlanmaktadır. TÜSES, mümkün mertebe mevcut dünya görüşünün ötesinde bir yaklaşımla çok farklı kesimleri dinleyip, anlamaya çalışarak ve birlikte hareket ederek ilerlemek gerektiğini düşünmektedir. TÜSES İstanbul'da daha fazla toplantı yapmanın sonuç getirmeyeceğini düşünmektedir. Anadolu'ya açılmak istenmesinin sebebi, düzenlenen toplantılarda ortaya çıkan fikirleri topluma anlatmaktır. TÜSES'in amacı Anadolu'da panel düzenlemek değil, öncelikle yerel aktörlerle bunu tartışmaktır. TÜSES'in bir siyasi parti gibi davranma niyeti yoktur. Ancak yapılan toplantılarla bazı kazanımlar elde edilmiştir. Dolayısıyla TÜSES'in amacı normalleşmeye, bir arada bulunmaya katkı sunmaktır. TÜSES yapılan toplantılarda katılımcıların önerilerini gündemine alarak hem yazılı hem de sözlü olarak değerlendirmektedir. TÜSES farklı kesimlerin katkısıyla, hep birlikte Türkiye'yi normalleştirmek gerektiği inancındadır.

16 Nisan Referandum'undan sonra üçüncü kez TÜSES'te yapılan Arayış Toplantısı'nda katılımcılar Türkiye'nin mevcut durumunu, ne yapılabileceğini ve nasıl yapılabileceğini aşağıdaki ifadelerle özetlediler:

Temas, Birliklik ve Oluşum Hakkında

- 2014 Cumhurbaşkanlığı seçiminde müzakerelerle bir ittifak kurulmuştur; sonuçta başarısız olunmuştur. 2017 Anayasa referandumunda ise müzakere yapılmadan doğal olarak ortaya çıkmış bir hareket söz konusudur. Bu esnada farklı kesimlerden insanların bir araya gelmelerinin nedeni yaşadıkları mağduriyet ve sıkıntıların ortak olmasıdır.
- Bu oluşum ve girişimler zamanla biraz kendiliğinden biraz da iradi müdahalelerle, uzun süreli ve bir dönüşüme yol açabilecek bir ittifaka doğru gidebilir. Bu noktada "Biz kimiz?" sorusunun cevabını vermek üzere bir adım atılmalıdır.
- Çok ayrıntılı program değil, basit bir şekilde bu sorunun cevabını veren ilkeleri bir sayfada yazmak gerekir. Örneğin bu bir sayfada demokrasi, Kürt meselesi, İslam ve laiklik gibi meselelerde ne düşünüldüğü ile ilgili açıklamalar yer almalıdır. Bu bir siyasi parti programı değildir. Bu, siyasi iddiası olan bir sivil toplum kuruluşunun ön çalışması olmalıdır.
- Sonra bu ön çalışmadan sonra bir tür temas *network*leri oluşturmak veya var olan *network*lerle bir tür diyalogu senkronize eden bir yapı kurmak lazımdır. Yan yana geliş konusunda referandumdan bu yana alınan mesafe azımsanmamalıdır.

Türkiye Toplumunun Ahvali

- Türkiye toplumu metropolde yaşayan kentli, laik kesim; dindar-muhafazakâr orta Anadolu ve ekonomik olarak ülkenin en gerisinde kalmış Kürtlerin bulunduğu kesim olarak üç ana bölgede tanımlanabilir. Şu anda bütün bu yapı siyaseten kimliklere ve kutuplaşmaya sıkışmış durumdadır.
- Dünyadaki son dönem seçimlerde *yeni bir kızgın seçmen kavramı* seçimlerin birçoğunun kaderini belirlemiştir. Ancak Türkiye'de seçmen OHAL'in güvensiz ortamında, yapılan haksızlıklar karşısında kızmaya vakit bulamadan korkmakta, değişimden korktuğu için tekrar bildiği siyasi partiye gitme eğilimi duymaktadır.
- Seçmen rasyonel olarak değil, kararlarının birçoğunu duygusal olarak almaktadır. Dolayısıyla mutlaka ortak duygu platformlarında birleşmek gereklidir.
- *Biz* diye bir şey aslında varolmasa da sosyal, siyasi, ekonomik, vicdani ve ahlaki nedenlerle mağdur olmuş veya gayrimemnun olmuş farklı kesimlerden gelen farklı insanlar vardır. Dolayısıyla ortak bir murat söz konusudur. Herkes bir arada, özgür, huzur ve refah içinde yaşamak istemektedir. Bu toprakların insanların yüz yıllardır bir arada yaşama deneyim ve birikimi vardır. Bu deneyim ve birikimi siyasete aktaracak ve bunu umuda çevirecek yeni bir siyasi hamle gerekmektedir.

İktidarın Ahvali

- Bugün Türkiye'de resmi olarak tek partiye dönülememekte ama fiili bir tek parti, devlet partisi, tek adam rejimi yaşanmaktadır. İktidarın yarattığı korkunun nasıl işlediği ve nasıl bertaraf edilebileceği, Erdoğan'ın neyle korktuğu incelenmelidir.
- Yargıda, bürokraside, AKP'nin meclis grubunda, örgütlerinde ve sıradan insanlar arasında kendi kaderlerini AKP'sinin kaderiyle bağlı gören insanların sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu durumun üstesinden gelecek güveni inşa edecek söylem ve politikalar oluşturulmazsa bu korku hali aşılamaz ve AKP'nin seçimle gideceğine çoğunluk ikna edilemez.

- İktidarın oy çoğunluğunu yakalayabileceği anda baskın bir seçime gitme ihtimali vardır. Sandıktan şaibeli bir biçimde *Evet* çıkmış olması tüm dünya nezdinde iktidara ciddi bir meşruiyet sorunu yaratmıştır. Bu gelecek seçimlerin güvenliği açısından bu çok ciddi bir sorundur. Özel televizyonlar için bile bir zorunluluk olan eşit propaganda ilkesi bir KHK ile kaldırılmıştır ve muhtemelen gelecek seçime bu şartlarda gidilecektir.
- Bir sonraki seçimlere hazırlanırken, iktidarın gündemi çalışılmalıdır. Türkiye siyaseti şu anda dine ve milliyetçiliğe referans vermenin ötesinde bir vizyonu kalmamış bir iktidar partisi tarafından yönetilmektedir. AKP dün seçmenine makul şeyler söyleyebiliyorken, şimdi muhalif durumda olanların söyleyebileceği çok etkili şeyler vardır.
- Seçimlere kalan yaklaşık iki senelik süre zarfında *swot analizi* yaparak kendimizin ve rakibin zayıf ve güçlü olduğu yönler belirlenmelidir. İktidarın kuvvetli olduğu özelliği din istismarcılığıdır ve milliyetçi söylemdir. Aslında bu söylem İslamcı siyaset diye suçlanmakta ancak aslı ve ontolojisi bakımından İslamcılıkla alakası yoktur. İktidarın amacı milliyetçi söylem üzerinden İslamın değerlerini de erozyona uğratarak meşruiyet açığını kapatmaya çalışmaktır. Din istismarının önüne geçilmelidir çünkü bu Orta Anadolu'nun, dindar Kürt seçmenin istismarına sebep olmaktadır. Şu anda AKP'ye en çok oy veren kesimlerden biri de muhafazakâr Kürtlerdir. Bu kesim AKP'ye oy vermezse Kürt illerinde çökecekleri kuvvetle muhtemeldir.

Ne Yapmamalı?

- İktidar laik tabanı harekete geçirecek tartışmalar yaratmakta, bu sayede müteedeyin kesimi kendi yanına çekmektedir. Dolayısıyla suni gündemlerden, Türkiye sağının yıllarca kullandığı basit bir taktik olan din sömürüsü üzerinden yaratılan tartışmalara girilmemelidir, esas gündemler konuşulmalıdır. Çünkü dinî sömürü üzerinden oluşturulan gündem tartışmaları esas meseleleri örtmektedir. CHP'nin referandumda ortaya koyduğu tavır ve Adalet Yürüyüşü iki başarısıdır. Her iki olayda da CHP din sömürüsü üzerinden oluşturulan suni tartışmaların tuzağına düşmemiştir.
- Şu an karşı taraf hayat tarzı istismarında yalnız kalmış durumdadır. Laiklik meselesine elbette sahip çıkılmalıdır ancak hayat tarzı üzerinden tartışmalara girilmemelidir. Laikler ve dindarlar söyleminin aşılması gereklidir. Çünkü bir insanın laik-dindar olabilmesi mümkündür, dindar bir insan laiklik karşıtı olmak zorunda değildir, laikliği savunan bir insan da din karşıtı değildir. Dolayısıyla bu iki kavram karşıt değildir. Sorun, dini istismar eden, açıkça sömüren, araç olarak kullananlardır. Önüne geçilmesi gereken sorun budur. Laiklik mutlaklaştırmaya karşı, Allah adına konuşmayı ve değişmez bilgiyi imal etmeye karşı bir sigortadır. Demokrasi de tahakküme karşı, yani insanları tahakküm etmeye karşı bir sigortadır ve bunların ikisi de uygun bir şekilde bu toplumun kültürü içerisine oturtulabilir. Devlet sadece dinden değil ideolojiden de arı olmalıdır. Devletin ortak akılla herhangi bir din veya ideolojinin herhangi bir yorumunu mutlaklaştırmadan yönetmesi lazımdır. Devlet bütün din, mezhep, ideoloji ve inançsız gruplara eşit mesafede olmalıdır. Tüm bunların İslami literatürle tezat oluşturan hiçbir yanı yoktur.
- Türkiye'deki muhafazakâr topluma ne *Aydınlanma* ne de *Batı literatürü* üzerinden herhangi bir kavramı anlatmak kolay değildir. Bu siyaseten aklı de değildir. Bu tabana demokrasiye, laikliğe, çoğulculuğa ulaşan yol anlatılacaksa kendi kavramları ve değerleri üzerinden anlatılmalıdır. İslam-laiklik konularında siyasi iktidara koz verecek söylemlerden kaçınılmalıdır.
- Çalışmalar Erdoğan karşıtlığı üzerinden yapılmamalıdır. Çünkü Erdoğan, aşırı nefret edenleri olduğu kadar, aşırı sempatanları da olan bir siyasi liderdir. Dolayısıyla bu lider üzerinden gitmekten ziyade Türkiye'nin temel sorunları, kurulacak siyasi ve hukuki düzen üzerinden bir profil çizilmelidir. Türkiye'nin kim tarafından değil nasıl bir hukuk ve siyaset düzeni içerisinde yönetilmesi gerektiğine, nasıl bir devlet arzulanmışımıza kafa yorulmalıdır.
- Programlar oluşturmak gibi ağır külfetlere girmek hem zaman kaybı hem de parçalayıcı olacaktır. Sadelik ve anlaşılabilirlik son derece önemlidir.
- Finansman tartışmaları yersizdir. Önce kendini ifade etmeden, güven sağlamadan bağış toplanılamaz. Diğer yandan günümüzde televizyon, gazete ya da bir haber ajansı kurmanın maliyeti son derece küçülmüştür. Kitleler nezdinde güven oluşturacak olan şey finansman değil, fikirlerin kitleleri etkileme gücüdür. Finansman arkadan gelecektir.
- Mağdur bir talepte bulunan, mevcuttan rahatsız olan, memnun olmayandır. Bu sebeple de mağdurlar değişimden yanadır. Böyle bakıldığında Türkiye'de devlet karşısında toplumun çoğunluğu mağdur durumdadır. Bu sebeple OHAL ve KHK mağduriyetlerini zihinlerden silmemek, bu tarihi hafızayı sürekli canlı tutmak lazımdır. Bu sebeple her ilde bu komisyonları kurmak, bölgesel çalışmalar yapmak, mağdurları konuşturmak, ailelerine gitmek gereklidir. Mağdurların önemli bir kısmını oluşturan AKP kitlesine de hitap edecek bir dil, söylem oluşturmalıdır. Uğranılan haksızlıklar unutulursa yarın bu kitle tekrar AKP'ye oy verebilir.
- Eğitim sistemindeki kalite düşüklüğü İmam Hatiplerin sayısının artmasından çok daha önemlidir. Müftülerin nikah kıyıp kıymaması değil, aile içi şiddet toplumda daha büyük sorun teşkil etmektedir. Atanan bir büyükelçinin kılık kıyafeti değil, AKP'nin bugün hem Avrupa'yla hem dünyayla çatışan dış politik

yaklaşımının tartışılması gerekir. İktidarın yarattığı gündemler tartışıldığında esas gündem kaçırılmakta, tartışmalarla ayrışılmaktadır. Bunun yerine birliktelikler meydana getirilirse kişi ve ideolojilerin karşıtlığından kurtulunur.

- Birçok grup elbette kendi içinde çalışacaktır. Tüm kesimleri bir araya getirmeye çalışmakta inat edilmemelidir. Birleşmek değil, birlikte hareket etmek esastır. Her grubun kendine özgü odakları, eylemlilikleri devam eder ama tek bir ortak nokta tarif edip onun etrafında bir araya gelinebilir. Şu anda bu bir stratejik ortaklık olabilir, hatta ismi *demokrasi ortakları* olabilir. Önce birlikte muhalefet yapabilmelidir. Bu yüzden farklılıkları koruyarak, sosyalistler, ateistler, Müslümanlar bir araya gelmelidir.
- Bu fikriyat Anadolu'ya doğru açılarak eyleme dökülmezse tekrara düşme tehlikesi vardır.

Ne Yapılmalı?

- Ülkenin mevcut durumundan çıkış için ortak yaşam kurallarına yaslanan, eşitlik, adalet ve özgürlüğü önceleyen, herkesin kendi kimliğiyle bir arada yaşayabileceği yeni bir "*bir arada yaşam ütopyası*" üretilmesi gerekmektedir. Sadece sosyo-kültürel meseleler üzerine değil sosyo-ekonomik meseleler üzerine de kafa yoran bir program, dil veya öneri dizisi üretilmelidir. Bunu yaparken yerellik-evrensellik dengesini doğru kurmak, aktörler üzerinden değil ortak hayalin üzerinden konuşmaya başlamak gerekir. Yerel çalıştay ve kurultaylarla mümkün olduğunca bu ütopyayı örgütlemeye çalışmak gerekir. Toplumun her coğrafyasındaki ihtiyaç ve taleplerin dahil olabildiği bir sürecin içinden bunu organize etmeye çalışmak ve kadrolarının da bu sürecin içinden çıkmasını sağlamaya çalışmak lazımdır.
- Türkiye'de İslami ve seküler diyebileceğimiz iki literatür vardır. Bu iki literatürün din milliyetçiliğini veya ırk milliyetçiliğini öne çıkaran kesimleri vardır. Bu iki literatürün bir arada yaşamak iradesini gösteren damarlarına ulaşılmalıdır. Bu iki dile de derinlemesine hâkim olunmalıdır. Türkiye siyaseti sağ-sol, Türk-Kürt, dindar-laik, Sunni-Alevi gibi çatışma alanlarından çekilip; iyi-kötü, doğru-yanlış ikilemlerine oturtulmalıdır. Bir arada yaşayabilme, adalet, hukuk devleti, çoğulcu demokrasi gibi ilkeler üzerinden de gidilebilir.
- Toplumun bir şeylere ikna etmek için İslami literatürün önemini farkında olunmalıdır. Ülkeyi idare etme şansının kazanıldığı durumda hangi politikalarla, hangi insan kaynağıyla ne yapılabileceği çalışılmalıdır. Harekete geçmeden önce ana fikirler, mesaj ve hedefler biraz daha billurlaşmalıdır. Örneğin buna ütopya yerine herkesin daha kolay anlayacağı isimler de verilebilir. Bir isimlendirme olacaksa hareketin içeriğini yansıtacak şekilde *özgürlük ve adalet* olabilir. *Herkese adalet, herkese eşitlik* söylemiyle toplumsal bir oйдаşma oluşturarak mücadele edilmelidir.
- Küçük bir yazım heyeti ile hedefi belirleyen olgunlaşmış fikirleri, bir asgari müşterek metinde birleştirmek faydalı olacaktır. Bununla bölge toplantılarına ilerlemek son derece önemli ve acildir.

Nasıl Yapılmalı?

- Yaşanan adaletsizlik ve ilkesizliklere karşı meşru, yasal sistem içerisinde ne yapılabileceği tartışılmalıdır. Kimliklerin içine hapsolmeden, korkulara, kutuplaşmaya yaslanmayan, umuda yaslanan bir yerden yeni bir çıkış üretilmelidir.
- İktidarın isimlendirme, sınıflandırma ve ayrıştırmalarına itiraz edilmelidir. İktidar bir kişiye terörist diyorsa, terörist tanımını yapması istenmelidir. Örneğin Selahattin Demirtaş'a terörist denildiğinde cevap verilmesi gerekir. Bu yakıştırmalara korkmadan sivil toplum kuruluşlarıyla, siyasi partilerle, akıllarla tepki göstermek gerekir. Çünkü sessiz kalmadıkça karşı taraf baskısını daha da artıracaktır.
- Kürt meselesiyle ilgili sessiz kalmak yada geçiştirmeye çalışmak sorunun çözümünü değil daha da karmaşıklaşmasına neden olmaktadır. Bu konuda Türklerin ve Kürtlerin endişeleri ve beklentilerini karşılayan bir siyasi program ve siyaset dili geliştirilmelidir
- Öncelikle adil bir seçim ortamı tahsis edilmelidir. HDP halihazırda kuşatılmış halde olduğundan bu noktada iş başta CHP olmak üzere diğer muhalefet partilerine düşmektedir. OHAL kaldırılmadan, YSK, yargı düzeltilmeden ve TRT başta olmak üzere tarafsız bir yayıncılık güvencesi sağlanmadan girilecek her seçimin kaybedilme riski yüksektir. Adalet Yürüyüşü ile çok önemli ve değerli bir adım atan CHP'nin önceliği adil seçim güvencelerini kararlılıkla ve sürekli talep etmek ve kamuoyuna bunun önemini anlatmak olmalıdır. Çünkü adil seçim güvencesi olmadan kamuoyu iktidarın seçimle gideceğine ikna olamaz. Adalet Kurultayları, Vicdan ve Adalet nöbetleri önemlidir. Burada CHP'nin alacağı tavır, Türkiye'nin yakın geleceğini de belirleyecektir.
- Türkiye'de daha çok İstanbul merkezli ama ulusal ölçeğe yayılmaya çalışan STK'lar ve girişimler vardır. Bu STK'ların bir temas heyeti oluşturması lazımdır. Örneğin Trabzon'da bütün "hayır" bileşenleri bir platform oluşturmuşlardır. Bu yapılar kendi şehirlerinin STK haritasını, en etkiliden en etkisize kadar haritalandırabilir, kanaat önderlerini vurgular, sorun alanlarını belirleyebilirler. Türkiye bu şekilde dokuz veya on işlevsel bölgeye ayrılarak haritalandırılabilir. Bu haritalarda toplantı yapılmak istenen illerde davet edilebilecek kişiler, kesimler belirtilir, tüm bölgelere ve ilçelere kadar gidilebilir. Ancak bunun için hızlı davranılmalıdır.

Belirlenen bölgelerde *arayış* adı altında, anketler, derinlemesine mülakatlar yapılabilir veya insanlardan yazılı olarak taleplerde bulunmaları istenebilir veya forum biçiminde etkinlikler olabilir. Buradan derlenenler bir tür program ofisi tarafından yazılı hale getirmelidir. Program ofisinin taleplerinden çıkanlarla nerede ortaklaşabileceği belirlenebilir. Siyasi partiler isimleriyle değil ileri gelenleriyle buralara katkı verebilir. Bu yapıyı bir araya getiren ortak payda parlamenter demokrasi veya kuvvetler ayrılığına dayalı demokratik yönetim hedefi olabilir. Belki bu oluşuma *2023, yüzüncü yıl, demokratik gelecek* gibi anlaşılır ve içinde bir şüursellik barındıran kapsayıcı bir isim konulabilir.

Heterojen yapının insanlarca anlaşılabilmesi için Mardin'e, Diyarbakır'a gidilip bu oluşumda Saadet Parti'li, MHP nin muhalefetinden ve HDP'li birilerinin olduğunu göstermek lazımdır. Sosyalistler, ateistler, mütebedeyin insanlar, Kürtler, Türkler, Aleviler, Sunniler, herkesi eşit olarak kapsayan bir toplum projesi ortaya konmalı ve kâğıda dökülmelidir. Belki o zaman benzer çalışmaları bir araya getiren daha büyük bir toplantı yapılabilir. Sadece sözlü çalışma değil hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığını örneğin beş sayfada anlatan bilgilendirme yazıları hazırlanabilir, hatta konuyla ilgili videolar çekilebilir. Yürütülecek çalışmanın sadece salon toplantılarıyla kitleselleşmesi mümkün değildir. Dolayısıyla harekete geçmek için bir temas heyeti ve bir yazım heyeti oluşturmayla başlamak gerekir. Çoğulcu Türkiye'nin *yeni kamusal iletişim imkânı* bizzat seçmenin ayaklarına taşınmalıdır.

Kimle Yapılmalı?

- Bu oluşum bir siyasi parti değildir ve herhangi bir siyasi parti ile doğrudan ilişkilendirilmeyecektir. Bu oluşum Türkiye'de itirazı olan, kendini mağdur hisseden herkesin destek vereceği bir platform olmalıdır. Bu işe destek verecek olan sivil toplum kesimleri ile bir çerçeve çizilip, sonra Anadolu'daki farklı kesimlere danışılmalıdır. Sivil toplum kesimlerinden kastedilen; demokrasi için referandum sürecinde farklı gerekçelerle *hayır* diyen kesimler olmalıdır.
- Tüm bu süreçte sivil toplumun öncülük etmesi ve çalışmaların herhangi bir parti tarafından yönlendirilmemesi ancak onlarla görüşüp müzakere yapmaktan da çekinmemek gerekliliği üzerinde önceki toplantılarda hemfikir olunmuştur. Sonraki aşamada siyasi partilerin de elini taşın altına koyabilecekleri bir yapının ortaya çıkmasını sağlamak lazımdır. Bu işin lojistiğini ancak siyasi partiler yapabilir. Önünde sonunda adayları da siyasi partiler gösterecektir. Kritik soru şudur: İkinci tura kalabilmek adına her siyasi parti kendi adayını mı göstermelidir yoksa fikirler ve değerler etrafında adaylarda bir ortaklaşmaya mı gidilmelidir?

Finansman ve Alternatif Yöntemler

- Bugün dünyadaki bütün seçim kampanyalarının yüzde doksanı finansmanla başlamaktadır. Dijital platformlarda bile kampanya yapmak ciddi bütçe gerektirebileceğinden, on yedi ay sonra birinci veya ikinci turda adayın elinde bir bütçesi olması için bu finansmanın şimdiden düşünülmesi gerekir. Ancak Türkiye'de geçtiğimiz cumhurbaşkanı seçiminde bağış toplamak için T.C. kimlik numarasının verilmesi gibi yeni kurallar finansman konusunu zora sokmaktadır. OHAL döneminde insanların buna korkmadan ne kadar yaşayacakları meçhuldür.
- Kampanyalarda sivil toplumun partilerin önüne geçmesi gerekir ama bu kesimler bütçe bulmakta çok zorlanırlar. Zaten inisiyatiflerin para toplaması için yasal çerçeve de yoktur. STK'lar kuruluş amaçlarına karşı gelmemek adına hiçbir zaman ideolojik ya da siyasi bir duruş sergilemek istememektedirler. Bu sebeple kampanya döneminde desteklerini çekmek durumunda kalabilirler.
- Aynı kavramların farklı seçmenlere farklı kelimelerle anlatılması gerektiğinden, doğru seçmene doğru yayılımı yapabilmek için seçmen profili ile ilgili bilgi edinmek, bu bilgiye sahip olabilmek için de şimdiden seçmen bilgileri toplamak gerekir. Kampanya dönemine gelindiğinde, beyaz yakalıya verilen mesajla, tarımda çalışana, esnafa ya da üç çocuk annesi dul bir kadına verilen mesajın aynı olmaması için şimdiden seçmenlerin sosyal medyada, dijital platformlarda bıraktıkları izlerin yavaş yavaş toparlanması gerekir. Bunun için çeşitli web siteleri kurulabilir, sosyal medyada çeşitli anketler, insanların profillerine erişebilme imkânı tanıyan oyunlar hazırlanabilir. Bu bilgiyi toplamadıkça son derece yerinde ve başarılı bir mesaj bulunsa da o mesaj doğru kişiye ulaşmazsa anlamı da kalmaz.
- Seçmene hangi anahtar kelimeler ve görsellerle gidileceği, kampanyaya başlamadan potansiyel oyun kaç olduğu, kaç oy daha alınmaya ihtiyaç duyulduğu, hedef kitlenin kimler olduğu ve oy verme motivasyonunun ne olduğu tespit edilmelidir.

Lider, Aday ve Kadro

- Referandum sonrasında yeni anayasa başkan adayına çok büyük güç ve yetki verdiğinden ortaya çıkacak adayın Erdoğan'la dişe diş mücadele edebilmesi gereklidir. Barış dili korunmalı, kutuplaştırıcı ve ayrıştırıcı dilden uzak duran bri siyaset dili benimsenmelidir.
- Adayın kim olacağı meselesi bugünün değil, sürecin meselesidir. Yine de lider önemlidir çünkü nasıl bir ütopya yakalanırsa yakalansın bunu seçmene anlatacak vücut bulmuş birisine ihtiyaç duyulacaktır. Çünkü

seçmen muhatap görmek ister. Dolayısıyla sürecin sonunda seçmenin Erdoğan yerine coşkuyla oy vereceği bir aday belirlenemezse yapılan bütün bu çalışmalar eksik kalacaktır.

- *Hayır* referandumla birlikte bitmiştir. Şimdi kitlelerin karşısına adalet, özgürlük, vicdan, merhamet gibi toplumun değerleri ile örtüşen sözcüklerle çıkılması gerekir. Hazırlanacak propaganda stratejisinde Erdoğan'ı AKP'den ayırarak hareket etmek son derece yararlı olacaktır. Çarpışılacak hareket, Erdoğan hareketidir.
- Seçimlerin aynı gün olması ihtimali büyük bir handikaptır ve buna karşı çalışılmalıdır.
- İkinci tura biri sağdan, diğeri sosyal demokrasiden popülist iki liderin kalmasını sağlamak gerekir. Erdoğan aşırı sağa, milliyetçiliğe ve radikal İslam'a kaymışken, merkez sağ ve merkez solu doldurmak adına bu iki aday cesaretlendirilmelidir. Tek bir program tartışması yapmadan sağ ve soldan çıkacak bu iki popülist adaya ayrı programlar da yapılabilir. İkinci turda bu iki adayın da Kürt meselesine yaklaşımını net bir şekilde ortaya koyması, Kürtlere hitap edecek ve eşitlik vadedecek cesaretle olması gerekir. Macronvari bir siyaset ile her iki adayın da refah ve huzur vadetmesi şarttır.
- CHP'si Kürt seçmeni etkileyecek, ona dokunacak bir dili kullanma cesaretini yeterince gösterememiştir. Erdoğan her şeye rağmen analar ağlamasını diyebilmiş, Çözüm Sürecini başlatmış, toplumun büyük kısmına “Çözüm Süreci iyi bir şeymiş” dedirtebilmiştir. Önümüzdeki süreçte bunu dedirtebilecek aday, ikinci turda Kürtlerden oy alabilecek ve bu seçimin sonucunu belirleyecektir.
- Adayın handikapı, AKP'yi azınlığa düşürürse üç partili koalisyonu kurma zorluğu olacaktır. Bu muhtemel koalisyona karşı AKP'nin olası kara propagandasını etkisiz kılmak; ön yargıları kırmaktan, bu da çatışmasızlıktan geçer. PKK ile çatışmasızlık dönemine girilirse ön yargılar kırılabilir.
- Oy verme davranışlarını şekillendiren üç duygu vardır; bunlar mantık, duygu/sevgi ve dini inançtır. Erdoğan'a oy veren insanların gerekçeleri çoğu zaman duygu/sevgi ve dini inançtır. Bunun karşısına gelecek başkan adayının bununla yarışacak düzeyde olması gerekir. Türkiye'deki her topluma, müslim-gayrimüslim, inançlı-inançsız, her ortama girebilecek, dini ve milli duygulara cevap verebilecek, halkta “*bu bendendir*” diyebilecekleri düzeyde sempati uyandırabilecek kapasitede ve kabiliyette bir insan olması lazımdır.
- İktidar referandumdan %65-67 beklerken %51'e ancak erişilmiştir. Yani beş muhafazakardan bir tanesi hayır demiştir. Diğer yandan *Evet* diyen seçmenin anlam dünyası, tarih anlayışı ve sosyolojisine hitap etmeyen aday muhafazakâr ve sağcı oyları yerinden oynatamaz. Adayın İslami kesimden, halkın çoğunluğu içinden çıkmış, evrenseli yakalayabilmiş, demokrasinin, laikliğin tartışmasını yapabilen, bunları özümsemiş, bir anlamda hayat tarzı haline getirmiş bir insan olması gerekir. Adayın ekibi de bu doğrultuda kurulmalıdır. Aday sadece kendine oy verenlerin değil herkesin başkanı olacağını açıkça beyan edebilmelidir. Ve en önemlisi, bu başkan ve bu meclis, kurucu başkan ve kurucu meclis gibi çalışıp bu ülkeye objektif, demokratik bir sistemi hediye edip belki de siyasetten çekileceğini ilan etmeli, hayatını buna vakfetmelidir. Kesinlikle Erdoğan'ı hedef almadan, İslam tarihinden veya bu toplumun tarihinden örneklerle istikrarı bir kişiye bağlamanın hatasını, istikrarın aslında toplumun elinde olduğunu, bireylerin el ele vermesiyle ayakta kalabileceğini anlatmalıdır.
- Aday demokrasiyi benimsemiş, dürüst, samimi bir insan olmalıdır. Onun ötesinde ne derecede dindar olduğu ya da ne derecede pratiğini uyguladığı talî meselelerdir. İslami literatür içerisinde de bu konuyla karşıt iki görüş vardır. Biri kendisinden olmasını, alim de olsa zalim de olsa ona itaati koşul koyan bir görüştür. Diğeri ise yöneticinin kimliğini değil, adil olmasını önemseyen görüştür. Bu ikinci görüş vurgulanmalıdır.
- Mesele sadece Erdoğan'ın seçilmemesi değil, ertesi sabahtan itibaren yeni hayatın nasıl kurulacağına önderlik edecek fikriyatın ve o fikriyatı taşıyacak kadroların, hareketin ne olacağı meselesidir. Onun için temkinlilik bir kenara bırakılarak hızlı hareket edilmelidir. Mevcut çeşitli oluşum ve girişimlerin tartışılması bütün fikriyatı ve dili geliştirir, o fikriyatın ve dilin sahibi de kadroları çıkarır. Ama baştan hiyerarşik bir yapı içinde bunu tayin etmek yanlıştır. O yüzden var olan kimlikler, aktörler, partilerden bakmayarak, bu tartışma süreci ne kadar yerele yayılabilirse ne kadar çok bu tür temaslar, toplantılar çoğaltılabilirse, o yeni ortak söylem ve o söylemin sahibi kadrolar da sürecin içinden çıkar.
- Başkanlık bir hükümet sistemidir. Ama AKP'nin yaptığı hükümet sistemini aşan bir rejim değişikliği, demokrasi dışına çıkmadır. Adayın bunu düzeltileceği iddiasına sahip olması lazımdır. Bu iddiaya sahip çıkacak birisi olması için de sadece başlangıç noktası olacak bir metin yazılması gereklidir. O metinle ilgili tartışma sürecine insanları katmak ve metnin benimsenmesi açısından çok önemlidir. Böyle bakıldığında konuşulan mesele sadece bir seçim ve aday belirleme süreci değil, Türkiye toplumunda bir zihinsel dönüşüm sürecidir. Türkiye toplumunun demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü benimsemesi, inanması, sahiplenmesi meselesidir. Onun için de illerde yapılacak toplantıların formatının sadece panel olmaması, hakiki tartışma toplantıları olması lazımdır.

Seçim Stratejileri

- Macron'un kazanmasından Sanders veya Jeremy Corbyn'e kadar son dönemin hareketleri çok somut projeler üzerinden değil, temel değerler üzerinden giden hareketlerdir. Bunun için bir iktidar programı değilse de bir Türkiye vizyonu geliştirilmelidir. Bir bütün olarak hükümet sistemi ve siyaset rejiminden gitmek doğru olmayacaktır. Bu sebeple insanların ekonomik sorunlarına da değinilmelidir.

- Cumhurbaşkanı adayını son seçimlerde tek başına veya bir araya gelerek toplam yüzde beş oy almış siyasi partiler ya da yüz bin seçmen bir dilekçe vererek gösterebilmektedir. Bu durumda şu sorulara cevap verilebilmelidir: Yüz bin imza toplayıp bir aday mı çıkarılmalıdır? Yoksa gösterilecek adayların nasıl olması gerektiği konusunda bir baskı gücü mü yaratılmalıdır? Yani aday mı seçmeli yoksa aday profili mi belirlenmelidir?
- Seçim iki turlu olmalıdır çünkü tek turda kaybetme oranı yüksektir. Seçimin iki turlu olmasını sağlamak için de her kesimin ilk turda bir aday çıkarması desteklenmelidir. Bunu yaparken öyle adaylar belirlenmelidir ki, hayır cephesinin pek çok adayı arasında ikinci tura kim kalırsa kalsın, yine bir araya gelinip o aday desteklenebilmelidir.
- Sandık güvenliği konusunda tüm süreçte ne tür güvenlik riskleri olduğu tespit edilmelidir. Bu risklerin ne tür mekanizmalarla bertaraf edilebileceğine yönelik STK'larla bir aksiyon planı hazırlanmalıdır. Örneğin elindeki seçmen listelerine göre CHP rastgele on bin, yirmi bin kişi alarak bir analiz yapıp çeşitli anomaliler bulmaya çalışabilir. Eğer CHP yapmazsa TÜSES bir çalışma grubu hazırlayıp CHP ile çalışabilir. Farazi bir aday varmış gibi neler yapılabileceği, nasıl bir kampanya yürütülebileceği, ne tür iletişim metodları, nasıl bir finansman gerektiğine bir ekip çalışabilir.
- İkinci tura kalacak adayın nasıl desteklenebileceği şimdiden düşünülmelidir. O aday için bir program geliştirilmesi lazımdır. Saadet Partisi ve Meral Akşener'i destekleyen kesim kritiktir. Kimin yüzde kaç oyu olduğuna bakılmadan, prensipler etrafında beraber yürünmelidir.
- Eğer herkes kendi adayını gösterirse ikinci turda en çok oy alan iki aday yarışacağı için hayır cephesinin adayı CHP'nin adayı olacaktır. Herkes kendi oyunu maksimize etme kaygısıyla birinci turda aday gösterirse ikinci turda her kesime hitap edecek bir aday çıkamaz. Dolayısıyla ikinci tura kalacak adayın sonuç alabilmesi için hem HDP'nin hem MHP'nin , Saadet'in ,AKP seçmenininin bir kısmının oylarını alması gerekecektir. Onun için aday ismi ya da profilinden çok taşıyıcı fikriyatı netleştirmek gereklidir. Taşıyıcı fikri olgunlaştırırken de o fikir çerçevesi içinde kendisini gören herkesle beraber aday konuşmak gerekir.
- Cumhurbaşkanı adayı olacak kişinin, kendisini destekleyen kesimin ayrışabileceği alanlara mümkün mertebe girmemesi lazımdır. Mutabık olunan noktaları ön plana çıkaran bir yaklaşım daha kolay yol yürümeyi sağlar.
- Kürtlerin hayır cephesine dahil edilebilmesi, Erdoğan'a oy vermiş olanlarla gönül köprüsü kurulabilmesi çok önemlidir.
- Adayın Kürt meselesinde çok sağlam sözlerinin olması lazımdır. Bu da eşit vatandaşlık gibi ne olduğu çok belli olmayan sözlerden öte anadil yerinden, yönetim,özeklik vb gibi konular hakkında daha net duruş gösterilmesini gerektirir.
- Erdoğan'ın referandumda Kürtlerin bir kesiminden oy alabilmiş olmasının sebebi kırsalda güvenlik güçleri aracılığıyla yapılan tehdit ve baskıdır. Baskı gören yerlerde ve yakılan yıkılan şehirlerde birkaç yüz bin oy kaybı varsa da referandum sonucunun Kürtlere fatura edilmesi yanlıştır. Türkiye'nin her kesiminde oy kaybı vardır. Bu sebeple *Hayır* demeye cesaret edemeyen Kürtlere destek olunmalıdır.
- Dezavantajlı gruplar, gayrimüslim azınlıklar inanılmaz bir korku içindedir, çünkü bu gibi iklimlerde genelde azınlıklar savunmasız kalmaktadır. Aday kazanmak ve değiştirmek iddiasında olmalı, Kürtlere ve azınlıklara cesaret vermelidir. Bunu yapabilen başkan olabilecektir.
- Teşkilat-ı Mahsusa'dan, Hamidiye Alayları'na kadar tarikat, aşiret mantığında olan Kürtler, yani Kürtlerin üçte birini oluşturan grup, sağ partilere oy vermektedir ve her zaman devletin güçlü olan parçasına oy vermişlerdir. Geriye kalan üçte iki şu an umuda, eşitliğe ve kendi kimliğine saygı duyacak bir aday beklemektedir. Bu kesim ikinci turda bunu arayacaktır.
- İkinci turda Erdoğan'a karşı olan yüksek tepki sebebiyle Kürtlerin diğer adaya kuvvetle muhtemel oy vereceği düşünülmektedir. Ancak siyasi hareketler tabanlarını ürkütmemek adına Kürt meselesi konusunda herhangi somut bir şey vadetmemektedirler. Bu yanlış bir tutumdur. İkinci tura kalacak adayın bunun ötesinde cesaret göstermesi, en azından vaatlerini net bir şekilde açıklaması gerekmektedir.
- Kürtlerin ve muhafazakarların oylarını almaksızın bu ülkede seçim kazanılması olası değildir. Aynı kişide Kürtlerin ve muhafazakarların oyunun birleştiği bir formüle ihtiyaç vardır.